

PAUL GOMA - 75

Dr. Nina CORCINSCHI

On October the 2nd, 2010, the great writer and dissident Paul Goma celebrated his 75th anniversary. On this honourable occasion the Institute of Philology of the Academy of Sciences of Moldova together with the Union of Writers rendered homage to the writer through a conference in which participated literary critics, scientific researchers, writers from the Republic of Moldova and from abroad. The issues discussed were focused on several aspects of Paul Goma's creation: complexity of ideas, aesthetic dimensions, documentary as well as fictional value of his writing.

La 2 octombrie 2010, marele scriitor și disident anticomunist Paul Goma a împlinit 75 de ani. Cu această importantă ocazie, Institutul de Filologie al Academiei de Științe a Moldovei și Uniunea Scriitorilor au organizat o conferință de omagiere a prozatorului, la care au participat critici literari, cercetători științifici, scriitori din Republica Moldova și din afară. Problematika discuțiilor a vizat mai multe aspecte ale creației lui Paul Goma: complexitatea ideatică, dimensiunea axiologică, valoarea documentară dar și ficțională a scrisului său.

Lucrările conferinței au demarat cu mesajul de felicitare al președintelui AȘM, acad. Gheorghe Duca, care împreună cu vicepreședintele AȘM, dr. hab. Mariana Șlapac, i-au urat prozatorului multă sănătate, inspirație de creație, peniță ascuțită, bucurie și împliniri întregii familii. Gheorghe Duca a anunțat auditoriul despre faptul că a lansat inițiativa de acordare a înaltului titlu de membru de onoare al AȘM și, în calitate de membru al Guvernului, a promis că va înainta propunerea de a declara anul 2011 – **Anul Paul Goma**.

Chiar dacă prozatorul n-a putut fi de față la această reuniune, din cauza problemelor de acordare a cetățeniei soției sale, Ana Maria, el a transmis un mesaj de solidaritate cu participanții la conferință, prin care își exprima tristețea lipsei de la eveniment, în stilul său inconfundabil: „Mai bine că nu voi fi de față: aș fi intervenit, din sală, corectând cutare cronologie inutilă, cutare fleac important de care nimeni nu are nevoie. Dar aș fi participat și eu la dezbateri! Și mi-aș fi apărat cu dinții partea mea de adevăr. Nu știți, stimați domni, dar mai ales iubite doamne de ce ați scăpat – vreau să spun: de mine. Însă, atenție, nu de tot și nu pentru totdeauna: în primăvară voi face o nouă tentativă de a încălca „legislația republicii”, pentru a reveni pe pământul

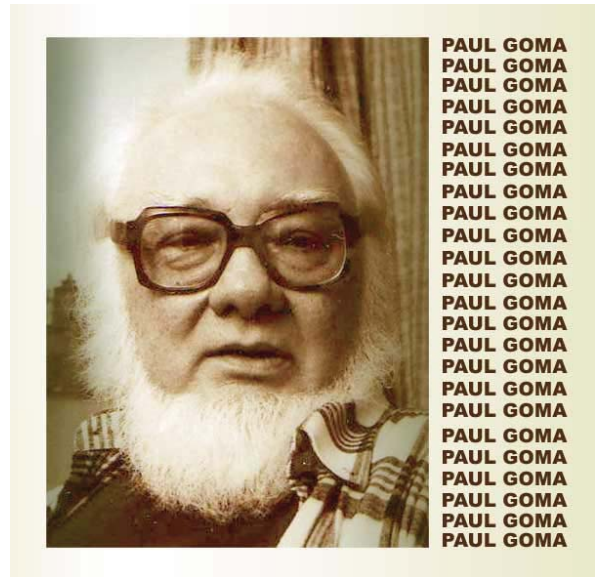

Foto napocanews.ro

Basarabiei mele. Iar dacă nu și nu și nu, mă voi întoarce postum. Iar atunci pe mulți am să scriu eu!”.

Moderatorul conferinței, acad. Mihai Cimpoi a menționat faptul că aniversarea scriitorului, cu toate implicațiile de ordin științific, cultural, biografic-sentimental și de alt ordin semnifică o *întoarcere la Ithaka*. Paul Goma este prezent la eveniment prin personalitatea și opera sa, prin figura sa de *cavaler al adevărului*, însoțită de o emblemă ontologică a eticului și esteticului neconcesiv, ținând doar de kantianul *imperativ categoric*. Și de româneasca *dreaptă cumpănă*.

Criticii și istoricii literari prezenți la conferință au remarcat caracterul dârz și intransigent al scriitorului, rezistența anticomunistă, calitățile documentare și literare ale creației sale.

Teodor Codreanu a vorbit despre profesiunea de credință a lui Paul Goma: libertatea și adevărul, susținând că *Jurnalele* sale, care au stârnit valuri de oprobrii, sunt de fapt o oglindă fidelă a istoriei românești și universale, așa cum a văzut-o și continuă s-o vadă acest mare spirit „rebel” și necruțător, care-și trăiește ființa după norma eminesciană a *adevărului*. Profesorul universitar de la Huși a avertizat auditorul că *Fenomenul Goma* poate fi o soluție de salvare pentru noi, românii. Dacă nu-l vom înțelege pe Paul Goma, dacă nu-i vom însuși lecția, vom fi nevoiți să trăim și mai departe în marginile istoriei.

Dr. hab. Andrei Țurcanu a continuat această linie de discuție, afirmând că răzvrătirea lui Paul Goma a fost întotdeauna la vedere: și în modul său de viață, și în literatura sa, fapt care-l înrudește cu alți mari bărbați ai neamului: Stere, Hașdeu, și, mai încoace, cu Vasile Coroban. El este un om al esențelor

tari, care atacă virulent în numele adevărului și al dreptății. Despre caracterul artistic al creației lui Paul Goma, criticul afirmă că acestea îi este străină poeticitatea, nu și Poezia, care gâlgâie neîntrerupt în patosul rememorărilor, în tonusul vital al lungilor monologuri. Criticul îi descoperă o adevărată poezie a simțirilor, aparținând unui spirit dionisiac, care fixează cu mare precizie gestul, exprimarea lingvistică a personajelor, cu toate modulațiile lor.

Dr. conf. univ. Aliona Grati a insistat pe obiceiul prozatorului de a răsturna percepția liricoidală, pășunistă a personajelor literaturii din Basarabia, prin replica lansării *figurii basarabeanului răzvrătit*. Pentru a afirma în plan artistic puterea celui slab, scriitorul inversează ierarhiile și *carnavalizează morala, istoria, politica* și chiar frica față de moarte. E vorba aici, precizează Aliona Grati, de valorificarea dimensiunii subversive a carnavalului, în rezultatul căreia basarabeanul slab, vulnerabil, marginalizat, călcat în picioare de istorie capătă o *bizară măreție*.

Referindu-se la statutul estetic al romanului *Din calidor*, criticul literar Alexandru Burlacu a afirmat că dialogismul este calitatea cea mai de preț a poeticii sale narative. Iată de ce valoarea romanului lui Paul Goma nu se reduce la documentarismul sau la naturalismul, vehiculate în critica literară, ea stă, în primul rând, în dialogismul poeticii sale.

Tot despre romanul *Din calidor* a vorbit și Zaffi Davide, cercetător în istorie la Universitatea Venețiană, care l-a tradus în limba italiană. Traducătorul a ținut să remarce faptul că romanul are o certă valoare artistică, dar și informativă,

constituind un prilej deosebit pentru publicul italian de a cunoaște Basarabia, cu realitățile ei social-politice, dar și cu sensibilitatea oamenilor de aici.

În cadrul conferinței a avut loc lansarea cărții *Paul Goma sau predică în pustiu* (Chișinău, Magna Princeps, 2010), semnată de publicistul Dinu Mihail. Cartea-interviu dezvăluie mărturisirile de credință ale scriitorului, personalitatea lui complexă și fascinantă.

Atât vorbitorii incluși în program, cât și alte personalități prezente la eveniment, printre care acad. Vasile Anestiade, m. cor. Nicolae Bilețchi etc., și-au exprimat dorința de a-l avea cât de curând pe scriitorul Paul Goma *acasă*, întrucât „nu Paul Goma are nevoie de noi, ci noi avem nevoie de Paul Goma” (Gheorghe Duca).

Paul Goma este un model de veritabilă disidență anticomunistă, un incontestabil reper moral și scriitoricesc. Evenimentul de la Academia de Științe a Moldovei este prima încercare temeinică de recuperare a scriitorului Paul Goma. Este, în fapt, un îndemn de a repune în registrul firescului receptarea creației unui mare scriitor, care însă a fost și mai nedreptățit, pentru ravagiile pe care le-a făcut prin orgoliile politicii românești.

Paul Goma a făcut cunoscută drama românilor de pe ambele maluri ale Prutului în Occident. E timpul să-l cunoască la justa valoare și Basarabia lui, buricul pământului, pentru care scriitorul a suferit ca un damnat și căreia i-a spus adevărul cu toate riscurile asumate.

Să-l citim pe Paul Goma! Măcar atât îi datorăm.

Pavel Șillingovski. *Basarabia. Cai*. 1916. Linogravură color pe hârtie